

გალაკტიონი

1959 წ. 17 მარტს ყველასათვის მოულოდნელად გარდაიცვალა გალაკტიონ ტაბიძე.

ეს შექმნარავი ამბავი იმ დროისათვის რესპუბლიკაში არსებულმა ყველა საინფორმაციო საშუალებამ შეიცხადა. დაიწყო სამგლოვიარო განცხადებათა უსასრულო მდინარება, რომელიც თანდათან მწუხარების უზარმაზარ ზღვად იქცა, აღიღდა და სრულიად საქართველოს ყველა სოფელი და ქალაქი დატბორა, დამწუხრებული საქართველო გალაკტიონს დასტიროდა.

მგლოვიარე საქართველო გალაკტიონის გარდაცვალებას იუწყებოდა.

გალაკტიონი საავადმყოფოს მეოთხე სართულიდან გადმოიქცა. ზოგს ეგონა, რომ გალაკტიონმა თავი მოიკლა. ზოგს ეგონა, რომ მან, ექსტაზში მყოფმა, მოუფიქრებელი ნაბიჯი გადადგა, ზოგს ეგონა, იგი აგონიაში მყოფი გადმოვარდა, ზოგს კიდეც რა, ზოგს კიდეც რა...

სინამდვილეში აი რა მოხდა:

გალაკტიონი პარნასზე ავიდა. მან უზენაესი მწვერვალი დაიპყრო. მისთვის არც წერაყინს, არც წრიაპს, არც ბაწარს არ უღალატია. იგი ღიღი ხნის წინ ავიდა ამ მწვერვალზე და რადგან გენიოსები დაპყრობილი მწვერვალებიდან უკან აღარ ბრუნდებიან, ყოველივე ის, რაც მას აღარ სჭირდებოდა და ხელს უშლიდა, მწვერვალიდან დაბლა გადმოყარა, თავად კი დარჩა თავის სწორთა მარადიულ სამყოფელში.

ვინ იცის, იქნებ იქარა და არ გაუწია ანგარიში ელდას, რომელმაც შესძრა მისი თაყვანისმცემლები, მაგრამ როგორ შეიძლება ადამიანს, რომელმაც ჯერ კიდევ როდის თქვა:

ჩემთვის დღესავით არის
ნათელი,
რას იტყვის ჩემზე
შთამომავლობა.

აჩქარებაში ჩაუთვალო ისეთი საქციელიც კი, რომელსაც თითქოს გამართლება არ მოეძებნება.

ლიტერატურათმცოდნეები გალაკტიონის შემოქმედებით გზას უამრავ პერიოდად ყოფენ: სიმბოლიზმი გალაკტიონის შემოქმედებაში, იმპრესიონიზმი გალაკტიონის შემოქმედებაში, მერე რომანტიზმი, მისტიციზმი, პესიმიზმი, კლასიციზმი და სულ ბოლოს სოცრეალიზმი...

პირადად ჩემთვის გალაკტიონ ტაბიძის შემოქმედება ორ ძირითად პერიოდად იყოფა: პირველი — როდესაც იგი თქვენსავით და ჩემსავით ჩვეულებრივ ლექსებს წერდა, და მეორე — როდესაც მან არაჩვეულებრივი ლექსების წერა დაიწყო.

ეს მოხდა 1919 წელს, როდესაც მისი არტისტული ლექსები დაიბადა, როდესაც იგი გარემოების საყვირად იქცა, აკაკი წერეთელივით ხალხსა და ღმერთს შორის გააბა კავშირი და ხან მიწისა და ხან ცის საკუთრებად იქცა.

ქართული პოეზიის ისტორიაში პირველად რუსთაველს დაეკისრა შემოქმედების მძიმე უღელი. რუსთაველმა უზარმაზარი მაგნიტური ველის მქონე კვაზარივით ჩამოუარა მანამდე არსებულ მთასა თუ ბარში გაბნეულ მთელ ფოლკლორს, ეპოსს თუ მითს, შთანთქა იგი და ერთ ფასდაუდებელ ოქროს ზოდად — „ვეფხისტყაოსნად“ ჩამოსხმული დაუბრუნა ხალხს.

რუსთაველის შემდეგ ასეთი მისია დავით გურამიშვილს დაეკისრა, დავითის შემდეგ აკაკიმ, ვაჟამ და ილიამ იკისრეს ეს ტიტანური ტვირთი და როდესაც მეოცე საუკუნის ოციან წლებში ამ მძიმე უღელში გალაკტიონ ტაბიძე შეება, ეს საზიდი უკვე ისე იყო დამძიმებული ეროვნული და მსოფლიო ლიტერატურის საგანძურით, რომ გალაკტიონს მისი ტარება უღლის ერთგული ლაბა ხარივით დაჩოქილს მოუხდა. დიახ, დაჩოქილს, ოფლად გაღვრილსა და თვალებში ცრემლჩამდგარს მოუხდა ამ მძიმე ჭაპანის გაწევა. მხოლოდ ამ კუთხით და ამ თვალსაზრისით უნდა შევისწავლოთ გალაკტიონი.

გალაკტიონი ერთადერთი პოეტია საქართველოში, რომლის ლექსების განხილვისას არ უნდა შეგვეშინდეს ანაქრონიზმის. დააკვირდით, მხოლოდ თავისი შემოქმედებითი მოღვაწეობის მიწურულში გამოამჟღავნა მან თავისი შემოქმედებითი კრედი და მეთოდი, აბა, მოისმინეთ:

მაქვს მკერდს მიღებული
ქნარი, როგორც მინდა...

დიახ, „როგორც მინდა“ — ეს მარტო გალაკტიონის კი არა, მთელი კაცობრიობის შემოქმედთა მარადიული ოცნების ღაღადისია, და მხოლოდ გალაკტიონმა შეძლო ამის ასე სხარტად, ლამაზად და უბადლოდ თქმა, მარტო ამის მთქმელს შეეძლო შეძლე იმავე ლექსში ეთქვა:

ხვეულთ დიაღება
 ვხედავ — რა უხვია,
 დრომ მას დიაღემა
 კრძალვით შეუხვია.

ნეტა ვინ მოჰქარგა,
 და როცა მოჰქარგა,
 შიგ მიჰქარგ-მოჰქარგა
 ვნება — ნიკორწმინდა!

მიუხედავად იმისა, რომ გალაკტიონმა სიცოცხლეშივე იგრძნო თავისი უკვდავება, იგი მაინც ადამიანი იყო და ზოგ მის წერილსა და ლექსში გამომჟღავნებული ტრაგიზმი და შეშფოთება მხოლოდ კაციისა იყო. ვიმეორებ, ჯერ თავის უკვდავებას მიუძღვდარი კაცისა...

ვამჩნევ თაღებზე
 ღრუბელთა რონინს,
 ვაი, დრონი, დრონი!

და შემდეგ მისივე ეკლენიასტე:

ჯვარს ეცვი თუ გინდა, საშველი
 არ არის, არ არის, არ არის...

ეს საოცრად ჰგავს გოლგოთაზე ასული 33 წლის ჭაბუკის დაეჭვებას: „ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო, რისთვის დამიტყვებ მე“... და როდესაც იგი მიხვდა, რომ მისთვის დრო არ არსებობდა, რომ იგი თავად იქცა დროდ — ანუ უჟამო ჟამად, მაშინ თქვა:

ცხოვრება ჩემი უანკარეს
 ღვინის ფერია,
 იგი ელვარებს, საბოლოოდ
 დაშრება ვიდრე,
 მასში დიდება პოეტისა მე
 დავიმკვიდრე,
 რომლის გარეშეც უკვდავებაც
 არაფერია.
 თეთრი ღლეების ისევ ისე

მიმყვება დასი,
 არ მომწვინდება
 სადღეგრძელოდ ავწიო თასი,
 თქვენი, რომელთაც გატაცება
 მხოლოდ ჟინია.
 მე არც წარსულის, არც
 მომავლის არ მეშინია.

მე დიდი გულისყურით ვკითხულობ ყველა წიგნსა და გამოკვლევას, რომელიც გალაკტიონის შემოქმედებას ეხება. ყველა ძიებას იმ პირველწყაროებისა, რომლებიც შემდგომ გარკვეული ტრანსფორმაციით აისახება მის შემოქმედებაში. ბევრი რამ მართლაც საყურადღებოა, მაგრამ ბევრი რამ დიდ სიფრთხილეს მოითხოვს, რათა ავტორს ისეთი რამ არ დავაბრალოთ, რაც არ უფიქრია და არც გაუგონია. ასეთ კვლევა-ძიებას ავტორი მხოლოდ მისი განათლების საზღვრამდე მიჰყავს და იმის იქით რა ხდება, კვლავ გამოუცნობი რჩება.

სად უნდა ვსდითო ქარს, რომელიც ისე უსაშველოდ დაჰქრის გალაკტიონის შემოქმედებაში?! ისე უსაშველოდ, რომ წიგნი თავად იფურცლება და რომ ქარმა და გრიგალმა არ გამოგტაცოს ხელიდან, იგი მკერდზე უნდა გქონდეს მიკრული მაგრად, ვით ხატი და ძვირფასი ავეგაროზი.

სამოცდაათი წელიწადია გალაკტიონის შემოქმედება ერთი მისი პაწია ლექსის — „აი, რა მზის სიზმარიას“ მსგავსად წაღმა-უკულმა იკითხება, სწორად კი არასდროს, ან იშვიათად; ეს ალბათ იმით არის გამოწვეული, რომ გალაკტიონი ყველას თავისად მიაჩნია და მას ყველა თავისებურად კითხულობს, მათ შორის მეც, რაღა თქმა უნდა. ამიტომ არის გალაკტიონი სახალხო მგოსანი.

ალბათ ამის გამო, ქართულ პოეზიაში არავის არ მოსწრებია იმდენი ეპიგონი, რამდენიც გალაკტიონს: ალბათ, ამის გამო არ მოსწრებია ქართულ პოეზიაში არავის იმდენი მოჯიბრე და მტკაველის დამზომელი, რამდენიც გალაკტიონს. რიგში იდგნენ და დგანან დღესაც მთელი თაობები და აზომებენ საკუთარ პატარა მტკაველს მის დედამიწის გულივით გადაშლილ უსაშველოდ დიდ და თბილ ხელის-გულს. ის კი დგას, დალოცვილი, ღიმილიან თვალებში ეშმაკური ელვა დაუთამამებს და გაქეხებს: კი, ძამიკო, შენმა აჯობაო...

ყოველივე ზემოთ თქმული, რა პარადოქსადაც არ უნდა მოგეჩვენოთ, მისი ღვთიური მიუწვდომლობისა და განსაცვიფრებელი უბრალოების, დემოკრატიზმის ბრალია და არავისი სხვისი. იგი თვი-

თონ არის ამაში „დამნაშავე“.

ვიცი, კაცმა რომ გალაკტიონის ლექსების ციტირება დაიწყოს, გაილექსება და ენად გაიკრიფება. ამიტომ თავს ვიკავებ შეძლებისდაგვარად, მაგრამ აქ ერთი ლექსი რომ არ გავიხსენო, არ შემიძლია:

ვწერ ვინმე მესხი მელექსე,
რაც კი მივლია მე გზები,
ჯერ ლექსი მწვაავდა, მერე შზე,
ჯერ შზე და მერე ლექსები...

მთელი ეს ლექსი საოცრად ჰგავს კრიშნას მაჰადევად გარდასახვის ისტორიას. იმ ისტორიას, როდესაც გათამამებულმა არჯუნამ გაუბედა კრიშნას — მოგვეცი ხილვად მაჰადევა თავის ღვთიურ სრულყოფაშიო.

გალაკტიონს კი ჰკონია თავად, რომ ეს ლექსი რუსთაველზე აქვს დაწერილი, მაგრამ სინამდვილეში ასე არ არის. ეს ლექსი გალაკტიონმა თავის თავზე დაწერა... და ეს რომ ასეა და არა ჩემ მიერ მოგონილი, ახლავე გაგახსენებთ:

„რუსთაველი მახსოვს ბავშვი“, — ამბობს ერთ ლექსში გალაკტიონი. ეს თავისთავად ჰგავს ერთ-ერთ ლოცვაში გელათის ღვთისმშობლისადმი წარმოთქმულ ეპითეტს — დამბადებლო დამბადებლისაო, — ეს გახლავთ სწორედ ის გენეტიკური კოდი, რომლის საშუალებითაც მახსოვრობა შთამომავლობით გადადის. ამიტომ ახსოვს გალაკტიონს რუსთაველის ბავშვობა, სხვანაირად ამ სტრიქონის ახსნა ყოველად შეუძლებელია.

— როდის დადგა გალაკტიონი სოცრეალიზმის რელსებზე და როდის გადმოვიდა იგი ჩვენს პლატფორმაზე? — ასე გვეკითხებოდნენ ხოლმე სკოლაში ქართულის მასწავლებლები.

მე მგონი, გალაკტიონი საერთოდ არ მჯდარა მატარებელში იმ ერთი შემთხვევის გარდა, მის კუპეში მჯდომ ქალბატონს რომ ეკითხებოდა:

ეხლა იწყება წიფის გვირაბი, —
თქვენ ხომ არაფრის შეგეშინდებათ?..

ყველა დანარჩენ დროს გალაკტიონი ველად იყო გაჭრილი:

შმაგი, ვით ვეფხვი დაჭრილი
მშობლიურ მთა და ველზე,
ვარ ოცნებისთვის გაჭრილი
მე, ვინმე მესხი მელექსე...

დაახ, იგი ველად წინ ლურჯა ცხენების რემას მიერეკებოდა და მიჰკიოდა:

ცხენთა შეჯიბრებაზე, ცხენთა შეჯიბრებაზე!
ცხენთა შეჯიბრებაზე, გასწით, ლურჯა ცხენებო...

და როდესაც ყოველივე ეს ეფემერული ეგონა, უცებ დაინახა, როგორ „გათენდა, ცეცხლის შზე აენთო, აცურდა...“ მის სულს თავისუფლება ისე მოსწყურდა, რომ ამირანივით მიჯაჭვული კავკასიონის ქედითურთ წამოიმართა და დაიქუხა:

გათენდა, შეერთდით,
შეერთდით, შეერთდით!
დროშები, დროშები,
დროშები ჩქარა!

მაინც როდის დადგა გალაკტიონი პროლეტარული მწერლობის მხარეზე?! იქნება, მაშინ, როდესაც ილია ჭავჭავაძემ მიმართა მომავლისაკენ ზურგმექცეულ და შეცბუნებულ ერს:

მოვიკლათ წარსულ დროებზედ დარდი...
ჩვენ უნდა ვსდიოთ ეხლა სხვა ვარსკვლავს,
ჩვენ უნდა ჩვენი ვშვათ მყოობადი,
ჩვენ უნდა მივსცეთ მომავალი ხალხს...

აქ თითქოს ერთ ღმერთკაცს მეორე ღმერთკაცმა ჩამოართვა სიწყვა და გააგრძელა ლექსიო, ისე უხდება:

დავდგეთ იქ, სადაც ქარიშხალია
და სისხლიანი დგას ანგელოსი,
ახალ გრიგალებს ვწირავთ სიცოცხლეს
ჩვენ, პოეტები საქართველოსი...

აი, ასე დგება მწერალი ხალხის მხარეზე, ასე იწერება პროლეტარული ლექსები და ასე იქმნება პროლეტარული პოეზია.

მე, თუ გნებავთ, ხატზე დავიფიცებ, რომ ეს ორი ლექსი ერთი კაცის დაწერილია. აქედან დასკვნა: პროლეტარული მწერალი ის კი არ არის, ვინც თვითონ არის პროლეტარი, არამედ ის, ვინც პროლეტარიატს მოსწონს და უყვარს. ვინ არიან ისინი?

რალა თქმა უნდა, რუსთაველი, გურამიშვილი, ბარათაშვილი, ვაჟა, აკაკი, ილია და გალაკტიონი. რუსთაველის სტრიქონები:

მიეც გლახაკთა საჭურჭლე, ათავისუფლე მონები,
შენ დაამიდრე ყოველი, ობოლი, არას მქონები...

ნებისმიერი ქვეყნის პროლეტარული რევოლუციის დროშასა და კონსტიტუციას დაამშვენებდა.

ღრმად, წმინდად ეროვნულია თუ არა გალაკტიონის შემოქმედება? ლიტერატურათმცოდნეები ლაპარაკობენ, მისი შემოქმედება განიცდის დასავლეთ ევროპისა და ოციანი წლების რუსეთის დეკადენტური და სიმბოლისტური ლიტერატურული სკოლების გავლენას.

გავლენა რას მიქცია?

უნდა გვახსოვდეს, რომ ყველა გენიოსის შემოქმედება მიწიერი-ცაა და ზეციურიც. იგი, როგორც ატმოსფერო, ისე აკრავს მთელს დედამიწას, ერთნაირად კვებავს ყველა სულდგმულს და ერთნაირად იკვებება მათი სიცოცხლითა და ჰაერით. ისინი ერთმანეთის სუნთქვით სუნთქავენ. ამიტომ არ არსებობს დედამიწაზე ადამიანური ვნება, განცდა, მელოდია, ჰარმონია, გალაკტიონის შემოქმედებაში რომ არ სუნთქავდეს, არ მოძრაობდეს და არ ცხოვრობდეს. ამიტომ შევადარე მე იგი კრიშნას და რუსთაველს. ამიტომ ჰგავს იგი ყველას და ყველაფერს.

ღმერთმა დაიფაროს, რომ ეს ასე არ იყოს, მაგრამ მთავარი მაინც ის არის, რასაც თავად გალაკტიონი ამბობს:

რამდენი ქარავანი, მთებზე გადამართული,
გაიშლება — მცნობელი მღვრიე უდაბნოეთის,
წვეთი სისხლის არ არის ჩემში არაქართული,
ძაფი ნერვის არ არის ჩემში არაპოეტის...

სამყაროს თავყანისცემის გარეშე ხელოვნება არ არსებობს. აი, რას ამბობდა გოეთე: „მე ყოველთვის მიმაჩნდა სამყარო ჩემს გენიაზე უფრო გენიალურად“. პოლ ვალერი კი გოეთეს ადამიანთა შორის ყველაზე ნაკლებ ჭკუაგადასულად თვლიდა. იგივე ითქმის გალაკ-

ტიონზეც.

პარადოქსებით არის სავსე გენიოსების ცხოვრება. ისინი ხშირად ფუსფუსებენ, საქმიანობენ, უამრავ დროს კარგავენ იმისათვის, რათა რაც შეიძლება სქელი პირადი საქმეები და რეგალიებით გადატვირთული ანკეტები იქონიონ. ბოლოს იწყება უკუპროცესი, ანკეტიდან უკვალოდ ქრება ყველაფერი, ხანდახან გვარიცა და მამის სახელიც, დაბოლოს რჩება მხოლოდ სახელი, ყოველისმომცველი სახელი და სხვა არაფერი.

ხუთი ბედნიერი სახელი ვიცი მე საქართველოში ასეთი ჯერჯერობით: შოთა, ილია, ვაჟა, აკაკი და გალაკტიონი.

ახლა მხოლოდ გალაკტიონზე ვიტყვი, რადგან დიდი ხანია ქართველი ხალხი მას მხოლოდ სახელით იხსენიებს.

გალაკტიონთან ძალიან ახლოს მისვლა შეუძლებელია, იმიტომ კი არა, რომ ვერ გაიგებ მას, არა, სრულებითაც არა, იმიტომ, რომ იგი მოქმედი ეულკანია, თვლემს, როგორც ლავა, და ღმერთმა უწყის, როდის გაიღვიძებს.

როგორც სვეტიცხოველს უნდა ვუძნიროთ არმაზიდან, ჯვრიდან და ზედაზნიდან, როგორც ალავერდს უნდა ვუძნიროთ სიღნაღიდან და კაკეასიონიდან, რათა მათი სიღიადე შევიგრძნოთ, ისე უნდა ვუძნიროთ გალაკტიონს რუსთაველიდან, გურამიშვილიდან, ბარათაშვილიდან, აკაკიდან, ილიადან და ვაჟადან, თორემ იგი მართლა შეიძლება დაგვეკარგოს დასავლეთ ევროპის ლიტერატურული სკოლებისა და მიმდინარეობების ლაბირინთებში, როგორც მრავალგზის დაგვეკარგა ხსენებული ტაძრების კედლებზე თეთრად შეფეთილი კირის ქვეშ ძვირფასი და გენიალური ეროვნული ფრესკები.

მაინც რა იყო და რა არის გალაკტიონი ჩვენთვის?!

თუ გალაკტიონისავე სიტყვებს გავისხსენებთ, რომ:

უსიყვარულოდ მზე არ სუფევს ცის კამარაზე,
...თვით უკვდავება არ არსებობს უსიყვარულოდ.

და იმასაც თუ გავისხსენებთ, რომ:

სიყვარული თავად არის ღმერთი და თუ სიყვარული ჩვენთან არს, ჩვენთან არს ღმერთი, მივხვდებით, რომ გალაკტიონი არის გენი რუსთაველისა, მეოცე საუკუნეში გაღვიძებული და მზემდე აღზევებული.

ჩემი გალაკტიონი

გალაკტიონი ის პოეტია, რომელიც ვერ შემაძულა სასკოლო ქრესტომათიამ და რომლის ხელახლა შეყვარება არ დამჭირვებია ათწლეულის დამთავრების შემდეგ. იგი მუდამ ჩვენთან იყო, მას ხატივით თავისი კუთხე ჰქონდა მიჩენილი ჩვენს სახლში და ჩემთვის უზომოდ დიდი ბედნიერება იყო მისსავე ხატთან, მაგიდაზე გაშლილ მისსავე წიგნში ლოცვასავით სუფთა და წმინდა ლექსების კითხვა:

ღეღაო ღვთისა, მზეო მარიაჲ,
როგორც ნაწვიმარ სილაში ვარდი...

ან

მზეო თიბათვისა, მზეო თიბათვისა,
ლოცვად მუხლმოყრილი გრაალს შევედრები...

დანაშაული, რომელსაც ახლა მოგახსენებთ, ხანდაზმულია და ამიტომ ვბედავ გამხელას: 1945 წელს პლენანოვზე ბუკინისტს თვალსა და ხელს შუა ავაცალე გალაკტიონის ყდაგაცრეცილი რჩეული, რომელიც 100 მანეთი ღირდა და სახლში მისულმა უსინდისოდ დავაწერე ზედ — ჩემი გალაკტიონი!

ამავე წელს მეღირსა გალაკტიონთან შეხვედრა. შემდეგ ეს შეხვედრა, ოდნავ შეცვლილი სახით, რომან „მზიან ღამეში“ აღვწერე.

კიდევ ერთი შეხვედრა მქონდა გალაკტიონთან ჩემთვის დიდად ღირსშესანიშნავი:

ვერაზე წიგნების მაღაზიაში ლერმონტოვს ვყიდულობდი.

— გამარჯობა, ძამიკო! — მომესალმა ზურგს უკან ვიღაც. მოვიხედე, გალაკტიონი იყო (ამ დროისათვის უკვე მცნობდა ბატონი გალაკტიონი).

— გამარჯობათ, ბატონო გალაკტიონ!

— ლერმონტოვი გამოსულა ქართულად, უნდა ვიყიდო, თქვენც ხომ არ გნებავთ? — ვკითხე და ჯიბეზე გავიკარი ხელი.

— წამოდი, ძამიკო, ჩემთან! — გალაკტიონმა მკლავში ხელი გამიყარა და ვერის ბაზრის გვერდით, ლულხანაში შემიყვანა.

იმ წიგნის საყიდელ ფულსაც და ზოგ სხვასაც წირვა რომ გამოუყვანეთ, გალაკტიონმა ლოყაზე ხელი მომითათუნა და დიმილით

მითხრა:

— ლერმონტოვი, პუშკინი და ტოლსტოი რუსულად უნდა იკითხო, ძამიკო, გალაკტიონი კი — ქართულად, მხოლოდ ქართულად...

...და მართლაც, რა უზენაესი ბედნიერებაა, როდესაც გალაკტიონს ქართულად კითხულობ და რა უბედურებაა, როდესაც პუშკინს ვერ კითხულობ რუსულად.

მე თუ მკითხავენ, ვიტყვი: გალაკტიონის დაბადების დღიდან, დედამიწის ზურგზე მისი სიმაღლის პოეტს არ გაუვლია და რომ გალაკტიონი არის გენი რუსთაველისა მეოცე საუკუნეში გაღვიძებული და მზემდე აღზევებული.

